

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

π. ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΜΑΡΤΖΟΥΧΟΥ

Στερέωσον, Δέσποτα Χριστέ... 9

ΚΑΡΘΟΥΣΙΑΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Αντί προλόγου 11

ΕΙΣΑΓΩΓΗ του μεταφραστή 13

ΑΓΙΟΥ ΜΠΡΟΥΝΟ ΤΟΥ ΚΑΡΘΟΥΣΙΑΝΟΥ

Επιστολή προς τον Ροδόλφο, προϊστάμενο του καθεδρικού ναού της Ρενς 29

Επιστολή προς τα Καρθουσιανά τέκνα του 41

ΓΟΥΪΓΚΟ Α΄ ΤΟΥ ΚΑΡΘΟΥΣΙΑΝΟΥ

Επιστολή προς έναν άγνωστο φίλο: Περί του ερημητικού βίου 47

Εγκώμιο του ερημητικού βίου (από τα Έθιμα της Καρθουσίας) 53

ΓΟΥΪΓΚΟ Β΄ ΤΟΥ ΚΑΡΘΟΥΣΙΑΝΟΥ

Επιστολή προς τον αδελφό Γερβάσιο:

Περί του θεωρητικού βίου (Κλίμακα των μοναχών) 63

Στερέωσον, Δέσποτα Χριστέ, τῷ Σταυρῷ Σου
ἐν πέτρῳ με τῇ τῆς πίστεως ...

*Stat Crux, dum volvitur orbis.*¹

Μοναχισμός είναι η θυσία και η εκούσια παραίτηση από επιτρεπόμενα, χάριν της αγάπης του Χριστού. Είναι υλοποίηση του λόγου του Πέτρου («... ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι»).

Για κάθε χριστιανό είναι επιτρεπόμενο να παντρευτεί, να έχει περιουσία, να κάνει αυτό που επιλέγει και επιθυμεί. Ο μοναχός ξεκινάει τη ζωή της αφιέρωσης στον Χριστό με το... «θυσιαστήριο των ολοκαυτωμάτων», στο οποίο «θυσιάζει-καίει» όλα αυτά και υπόσχεται: παρθενία, ακτημοσύνη και υπακοή.

Ακολουθεί τον Χριστό... «ὅπου ἂν (Αὐτός) ἀπέλθῃ». Αυτό υπόσχεται. Φυσικά πάντοτε ισχύει ο λόγος: «Σημασία έχει η αρχή, αλλά ουσία είναι το τέλος του δρόμου». Τα μοναστήρια ήταν ένας τρόπος διαδρομής ζωής για «κατάπλευση» στο ευκαίιο τέλος: «Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου».

Ο σχηματισμός «φόρμας» για αυτήν την ακολουθία ζωής προέκυψε από την ανθρώπινη αδυναμία της παλινδρόμησης και παλιμβουλίας. Εξαιτίας και χάριν αυτών, η διδασκαλία των προοδευσάντων ήταν πάντοτε ασφαλής οδηγός για τους νέους (και όχι μόνο) μοναχούς.

Στην κοιλάδα της Σαρτρέζ (Chartreuse, λατ. Carthusia) ο άγιος Μπρούνο (1030-1101 μ.Χ.) ξεκίνησε αυτό που ονομάστηκε Καρθουσιανή ζωή και στοχασμός, έχοντας μοντέλο του τις Λαύρες της Παλαιστίνης του 4ου αιώνα. Στον τρόπο ζωής της καθημερινότητας (νηστεία - παντελής ισόβια αποχή από τη βρώση κρέατος - αντιφωνική ψαλμωδία χωρίς μουσικά όργανα) και στο στοχοθέσιο αυτού

1 Ο Σταυρός είναι σταθερός, ενώ ο κόσμος γυρίζει.

του τρόπου (επιδίδωξη: υγιής ταπείνωση - προσευχή - μελέτη - ησυχία - εσωτερική ζωή) γίνεται καταφανής η συγγένεια με τον μοναχισμό της Ανατολής.

Τώρα που ο μοναχισμός της Ανατολής ατυχώς διαβρώνεται από στόχους οθνείους (ιεραποστολή - ανάδειξη σε αξιώματα), η φωνή του αγίου Μπρούνο έχει εντυπωσιακή χρησιμότητα και επικαιρότητα. Οι επιστολές του στα πνευματικά του τέκνα, καθώς και αυτές των μαθητών του Γουίγκο του Α' και του Β', είναι «φῶς τοῖς ἐν σκότειν». Αν εμείς πούμε ότι δεν τις χρειαζόμαστε, «ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν» (Α' Ιω. 1:6).

Ευχαριστίες πολλές οφείλονται στον αγαπητό φίλο και αδελφό π. Λουίτζι ντ' Αγιάλα Βάλβα (Luigi d'Ayala Valva) του κοινοβίου του Bose (Ιταλία), τον ελληνομαθή, που έκανε τον κόπο της αγάπης να μεταφράσει από τα Λατινικά αυτά τα καίρια και ουσιαστικά κείμενα για τη μοναχική ζωή, όπως και να γράψει την επεξηγηματική εισαγωγή για τους Καρθουσιανούς. Όλοι «οἱ μέλλοντες ἀναγνῶναι ταῦτα» θα εύχονται υπέρ αυτού.

Ευχαριστούμε επίσης τον Πατέρα Ηγούμενο του μεγάλου Καρθουσιανού μοναστηριού της Ιταλίας, για την πρόθυμη ευλογία, άδεια, και βοήθεια (ακόμα και υλική!) για αυτήν την έκδοση. Τους ευχόμαστε ο πάτρων αγιός τους, San Bruno, να είναι εγγυητής της εισόδου τους στη Βασιλεία του Θεού και παρακαλούμε να εύχονται και για μας τους αδελφούς τους.

Διδασκαλίες σαν αυτές που εκδίδουμε κάνουν κατάδηλο και σαφές και στους πιο διστακτικούς και επιφυλακτικούς ότι «υπάρχουν δύο πνεύμονες, αλλά μία αναπνοή»! Λοιπόν...

Αγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν, τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς.

π. Θεοδόσιος Μαρτζούχος

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

«Μια μέρα βρισκόμουν απασχολημένος με το εργόχειρό μου και άρχισα να σκέφτομαι για την πνευματική άσκηση του ανθρώπου...».

Πάντα με εντυπωσίαζε αυτή η σκέψη με την οποία ξεκινά η επιστολή του Γουίγκο Β' για τον θεωρητικό βίο, που στο παρόν βιβλίο παρουσιάζεται σε ελληνική μετάφραση, μαζί με τις επιστολές του αγίου Μπρούνο και άλλα κείμενα της ίδιας Καρθουσιανής παράδοσης.

Στην αναφορά αυτή, σε μια στιγμή της καθημερινής δραστηριότητας των Καρθουσιανών του 12ου αιώνα, ανακαλύπτω πράγματι την ίδια τη ζωή μου σήμερα ως μοναχός που, κατά τη διάρκεια των διαφόρων απασχολήσεων της μοναχικής ζωής, μελετά ενδομύχως και συνεχώς τα λόγια που έχει διαβάσει και ακούσει. Βρίσκω λοιπόν μια μεγάλη συνέχεια μεταξύ αυτού που έζησε ο Γουίγκο και αυτού που ζούμε ακόμα εμείς σήμερα.

Αυτό ήταν το «μυστικό έργο» των πατέρων μας στην Αίγυπτο και στη Συρία: η αδιάλειπτη «μελέτη» (meditatio) του Θείου Λόγου στην ερημιά, ακόμη και κατά τη διάρκεια του εργόχειρου. Οι ρίζες αυτού του κειμένου, λοιπόν, βυθίζονται σε βάθος και φανερώνονται ως μακρινές και κοντινές ταυτόχρονα. Και η λέξη «κλίμακα», την οποία χρησιμοποιεί ο ίδιος ο Γουίγκο, δεν είναι μόνο μια ρητορική αναφορά στην αρχαιότερη Κλίμακα του μεγάλου αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου. Ακόμη και ο Γουίγκο, πράγματι, προτείνει μια διαδρομή καθαρισμού που, διαμέσου των δακρύων, έχει ως τελική προοπτική την πληρότητα της γαμήλιας σχέσης με τον Θεό.

«Εάν το πρόσωπο που αγαπούμε γνήσια, μας μεταβάλλει εξ ολοκλήρου με την παρουσία του και μας κάνει φαιδρούς και χρωπούς και χωρίς λύπη, τι δεν θα προξενεί άραγε το πρόσωπο του Δεσπότη, όταν επισκέπτεται μυστικά την καθαρή ψυχή;» (Κλίμαξ 30,10).

Η ευγνωμοσύνη μας απευθύνεται στον Θεό που ενέπνευσε αυτήν τη μετάφραση στον αδελφό Λουίτζι, μαζί με το σύνολο των σημειώσεων, αφού εμείς οι μοναχοί της Δύσης, που αντλούμε από τις ίδιες ρίζες, νιώθουμε πραγματικά πως είμαστε απλώς αδελφοί με τους μοναχούς της σεβάσμιας Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Είθε η Παναγία Μητέρα του Θεού να συνοδεύσει και να ευλογήσει τη διάδοση και την ανάγνωση αυτών των σελίδων.

*Ένας Καρθουσιανός μοναχός
Καθηγούμενος*

12ου αιώνα, στο πρότυπο της Μεγάλης Καρθουσίας της Γκρενόμπλ ιδρύθηκαν άλλες παρόμοιες Καρθουσιανές μονές («Καρθουσίες»), οι οποίες με το πέρασμα του χρόνου οργανώθηκαν σε μοναστικό τάγμα με κέντρο την πρώτη μονή. Στις πρώτες δεκαετίες του 12ου αιώνα ο Γουίγκο Α' (Guigues, 1083-1136), καθηγούμενος της Μεγάλης Καρθουσίας, ολοκλήρωσε το ιδρυτικό έργο του αγίου Μπρούνο, συντάσσοντας το κείμενο των *Εθίμων της Καρθουσίας*, που έγινε ο κανόνας και η βάση για τη μοναχική ζωή σε όλες τις Καρθουσιανές μονές του Τάγματος.

Στην περίοδο της ακμής του, τον 16ο αιώνα, το Καρθουσιανό Τάγμα συγκατέλεγε περισσότερες από 190 μονές σε όλη την Ευρώπη, και μέχρι σήμερα, μετά από διάφορες ιστορικές και πολιτικές περιπέτειες που παρά λίγο πολλές φορές να το εξαφάνιζαν, καταφέρει να επιβιώσει με 21 μονές, ανδρικές και γυναικείες, όχι μόνο στην Ευρώπη (Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Γερμανία, Πορτογαλία, Αγγλία, Ελβετία, Σλοβενία), αλλά και στη Βόρεια και Νότια Αμερική και στην Κορέα.⁶

Η πνευματική φυσιγνωμία του αγίου Μπρούνο και η «Καρθουσιανή πνευματικότητα»

Η προσπάθεια να σχεδιάσουμε το πνευματικό πορτρέτο ενός αγίου σε λίγες γραμμές είναι σίγουρα δύσκολη. Επομένως, θα πρέπει να περιοριστούμε στο να επισημάνουμε συνοπτικά τα κυριότερα χαρακτηριστικά της πνευματικής φυσιγνωμίας του αγίου Μπρούνο, παίρνοντας αφετηρία κυρίως από τις δύο επιστολές του, γραμμένες στα λατινικά, που σώζονται μέχρι σή-

6. Βλ. τον κατάλογο των μονών στην επίσημη ιστοσελίδα: <https://www.chartreux.org/en/houses/index.php>.

μερα, και των οποίων στη συνέχεια θα προσφέρουμε την πρώτη ελληνική μετάφραση. Αυτά τα δύο πολύτιμα γραπτά, πράγματι μας αποκαλύπτουν την ψυχή του στην πλήρη ωριμότητά της, αφού γράφτηκαν από τον άγιο τα τελευταία χρόνια της ζωής του, όταν ήδη είχε εγκατασταθεί στην Καλαβρία.

Πρώτα απ' όλα πρέπει να τονίσουμε ότι στη βάση της πνευματικής ζωής του αγίου Μπρούνο υπάρχει μια ένθερμη και αποκλειστική αγάπη για τον Θεό μόνο. Είναι από αγάπη και σε μια έξαρση αγάπης — «φλεγόμενοι από θείο έρωτα», όπως λέει — που ο Μπρούνο και οι σύντροφοί του έκαναν όρκο «στο περιβόλι δίπλα στο σπίτι του Αδάμ» να αγκαλιάσουν οριστικά τη μοναστική ζωή. Από αυτήν τη στιγμή η αποκλειστική αναζήτηση του Θεού θα είναι ο σκοπός που ο Μπρούνο επιδιώκει με επιμονή και σταθερότητα. Θα είναι το καθοδηγητικό νήμα ολόκληρης της ζωής του, για το οποίο θα αφήσει ό,τι μπορεί να γίνει εμπόδιο σε τούτο το μονοπάτι. Αυτό εξηγεί την επιλογή του για την «έρημο», η οποία είναι γι' αυτόν — και έτσι θα μείνει για όλη την μετέπειτα πνευματική παράδοση των Καρθουσιανών — ο κατεξοχήν «τόπος της αγάπης», όπου η ψυχή μπορεί να επεκταθεί χωρίς εμπόδια, και όπου ο μοναχός, περιμένοντας συνεχώς και άγρυπνα τη συνάντηση με τον Αγαπημένο, μπορεί να αποκτήσει «εκείνο το μάτι που με την ηρεμία του βλέμματός του τραυματίζει τον θείο Νυμφίο από αγάπη και με το οποίο, όταν είναι καθαρό και αγνό, μπορεί να βλέπει κανείς τον ίδιο τον Θεό». Η μοναξιά και η απόλυτη ησυχία της ερήμου δεν είναι λοιπόν σημάδι ενός πνευματικού εγωισμού, όπως θεωρούν πολλοί σύγχρονοί μας που δεν καταλαβαίνουν πια τη μοναστική εμπειρία, αλλά συνδέονται άρρηκτα και αποκλειστικά με την αγάπη και τη «θεωρία» του Θεού προσώπου, που με τη σειρά τους ανοίγουν την ψυχή του κάθε μοναχού σε οικουμενικές και πανανθρώπινες διαστάσεις.

Έτσι ο άγιος Μπρούνο, με την προσωπική του εμπειρία, καθιερώνει εκείνη την πνευματικότητα της «γαμήλιας» ένωσης με τον Θεό που, γνωστή ήδη από τα έργα των αγίων Πατέρων (ας σκεφτούμε π.χ. τα μεγάλα σχόλια στο *Άσμα Ασμάτων* του Ωριγένη και του αγίου Γρηγορίου Νύσσης ή ακόμα εκείνον τον μεγάλο οδηγό των μοναχών που ήταν ανέκαθεν η *Κλίμακα* του αγίου Ιωάννου του Σιναΐτου⁷), θα γίνει τόσο πολύ αγαπητή στη μετέπειτα Καρθουσιανή παράδοση, όπως δείχνουν τα λαμπρά κείμενα του Γουίγκο Α' (1083-1136) και του Γουίγκο Β' († 1192/93), αντίστοιχα πέμπτου και ένατου ηγουμένου της Μεγάλης Καρθουσίας, τα οποία στην παρούσα έκδοσή μας συνοδεύουν τις επιστολές του αγίου Μπρούνο.

Σύμφωνα με αυτήν την πνευματική παράδοση, η ψυχή του μοναχού παριστάνεται συχνά σαν μια νύφη μανικώς ερωτευμένη και εντελώς «κατακτημένη» από τον έρωτα του θείου Νυμ-

7. Βλέπε π.χ. Ιωάννου του Σιναΐτου, *Κλίμαξ* 30, 5-6: «Μακάριος εκείνος που απέκτησε τέτοιο πόθο προς τον Θεόν, ωσάν αυτόν που έχει ο μανιώδης εραστής προς την ερωμένη του. [...] Ο πραγματικός εραστής φέρνει πάντοτε στον νού του το πρόσωπο του αγαπημένου του και το εναγκαλίζεται μυστικά με ηδονή. Αυτός ποτέ, ούτε και στον ύπνο του δεν μπορεί να ησυχάσει, αλλά και εκεί βλέπει το ποθητό πρόσωπο και συνομιλεί μαζί του. Έτσι συμβαίνει στον σωματικό έρωτα. Έτσι συμβαίνει και σ' αυτούς που αν και έχουν σώμα είναι ασώματοι (και ασκούν τον πνευματικό έρωτα)» (μτφ. αρχιμ. Ιγνάτιος, εκδ. Ι. Μονή Παρακλήτου 1987). Σε γενικές γραμμές είναι αξιοσημείωτο ότι μπορούμε να βρούμε πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ της Ορθόδοξης ησυχαστικής και της Καρθουσιανής πνευματικότητας. Εξάλλου οι δύο παραδόσεις αντλούν από την κοινή πηγή της αρχαίας πνευματικότητας των Πατέρων της ερήμου. Δεν λείπουν οι μελετητές που, με αναφορά στην Καρθουσιανή μοναστική παράδοση, μίλησαν *apertis verbis* για έναν δυτικό ησυχασμό. Βλέπε π.χ. J. Leclercq, *Otia monastica: Études sur le vocabulaire de la contemplation au Moyen Age*, Roma 1963.

φίου. Με μια τέτοια αγάπη που τον γεμίζει βαθιά, ο μοναχός έχει τη δύναμη να αφήσει στην άκρη κάθε άλλο σαρκικό και κοσμικό πάθος, και ό,τι μπορεί να τον επιβαρύνει, για να φτάσει ανάλαφρος και κατευθείαν στον τελικό του προορισμό, κρατώντας συνέχεια το βλέμμα του στραμμένο στον Θεό, τη μοναδική του επιθυμία.

Εξάλλου, οι επιστολές του αγίου δείχνουν πως το πνευματικό βλέμμα του θεωρεί τον Θεό πρώτα απ' όλα ως καλοσύνη (bonitas): «Τι άλλο είναι τόσο αγαθό όπως ο Θεός;» ρωτάει τον Ροδόλφο στην πρώτη επιστολή. «Ή μάλλον, τι άλλο αγαθό υπάρχει ει μη μόνον ο Θεός; Γι' αυτό η αγία ψυχή, αισθανόμενη, τουλάχιστον εν μέρει, την... ομορφιά αυτού του αγαθού, λέει: *Διψά η ψυχή μου για τον ισχυρό και ζωντανό Θεό! Πότε θα ῥθώ να εμφανιστώ μπροστά στο πρόσωπο του Θεού;*»

Η καλοσύνη του Θεού είναι, λοιπόν, αυτό που έχει προσελκύσει και γοητεύσει πάνω απ' όλα την ψυχή του αγίου, σε σημείο που, πλήρης από την εμπειρία της θείας αγαθότητας, έγινε και ο ίδιος μια ψυχή μοναδικής γλυκύτητας, και όταν, μετά από την κοίμησή του, οι μαθητές του στην Καλαβρία βρέθηκαν στην ανάγκη να συνθέσουν ένα μικρό εγκώμιο της ζωής του, χρησιμοποίησαν τις εικόνες της μητρικής τρυφερότητας και της πραότητας του αρνίου, ακριβώς για να τονίσουν τη μεγάλη καλοσύνη του ανθρώπου.

Μια τέτοια καλοσύνη και γλυκύτητα είναι αναμφίβολα η πηγή του πνεύματος μετριοπάθειας και διάκρισης που προκύπτει απ' όλη την πνευματική φυσιολογία του αγίου και που θα μεταδοθεί και στη μοναστική του οικογένεια ανά τους αιώνες, σημάδι μιας ειρηνευμένης ψυχής και μιας βαθιάς εσωτερικής τάξης. Έτσι, παρά το ότι ο ίδιος ακολουθούσε έναν πολύ αυστηρό και ασκητικό κανόνα, δεν φοβόταν να εκτιμήσει και να απολαύσει τις ομορφιές της φύσης, γιατί ήξερε καλά, όπως

πριν απ' αυτόν οι άγιοι πατέρες του Γεροντικού, ότι «ένα υπερβολικά τεντωμένο τόξο γίνεται άχρηστο»⁸, και γι' αυτόν τον λόγο αποδοκίμαζε μιαν άσκηση που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την υγεία του σώματος του μοναχού.

Ο άγιος ήξερε επίσης, όμως, ότι μια τέτοια ισορροπία δεν είναι αυτονόητη, ούτε είναι εύκολο να επιτευχθεί. Είναι μάλλον για τον μοναχό το αποτέλεσμα μιας μακράς και συνεχούς προσπάθειας που μπορεί να κρατάει για χρόνια και μερικές φορές για όλη του τη ζωή. Η ειρήνη και η βαθιά ησυχία της καρδιάς είναι πράγματι καρπός ενός κοπιώδους πνευματικού αγώνα που ο μοναχός, σαν «αθλητής», κάνει με τον εαυτό του και με τον διάβολο, πάντοτε βέβαια με τη βοήθεια και τη στήριξη του Θεού, ο οποίος από τη μεριά του, όπως γράφει ο Μπρούνο, «ανταποδίδει στους αθλητές του, για τον κόπο του αγώνα, την επιθυμητή αμοιβή, δηλαδή την ειρήνη που ο κόσμος αγνοεί και τη χαρά εν Αγίω Πνεύματι».

Αυτή η χαρά εν Αγίω Πνεύματι είναι μια άλλη ιδιότητα της ψυχής του Μπρούνο, είναι, ας πούμε, το τελευταίο χαρακτηριστικό της μορφής αυτού του αγίου: η απαραίτητη κορωνίδα του πορτρέτου του. Αυτή η χαρά έλαμπε συνεχώς στο πρόσωπό του, όπως γράφουν χαρακτηριστικά οι μαθητές του στην Καλαβρία ανακοινώνοντας τον θάνατό του: «Είχε πάντα χαρούμενο πρόσωπο». Η χαρά διαφαίνεται επίσης ανοιχτά από πολλά σημεία της επιστολής του προς τον Ροδόλφο, ενώ ολόκληρο το μικρό γραμμα προς τα τέκνα του της Καρθουσίας ξεχειλίζει από αυτή. Είναι η χαρά να ζει ο μοναχός για τον Θεό χωρίς επιφυλάξεις, να τον αγαπάει χωρίς εσωτερικούς διχασμούς «με όλη την καρδιά του». Είναι εκείνη «η θεία αγαλλίαση» (*divina iucunditas*) την οποία προσφέρουν «η μοναξιά και

8. Βλ. *Αποφθέγματα αγίων Γερόντων*, Αββά Αντωνίου 13, PG 65, 77D-79A.

η ησυχία της ερήμου στους εραστές της» και που γνωρίζεται μόνο από εκείνους «οι οποίοι τις έχουν βιώσει».

Εν κατακλείδι, μπορούμε να πούμε ότι ταιριάζει τελείως στην Καρθουσιανή αντίληψη της ερημικής ζωής η αρχαία λατινική παροιμία που αναφέρεται από τον Κικέρωνα, η οποία λέει: «Ποτέ δεν είσαι λιγότερο μόνος παρά όταν είσαι μόνος» (Numquam minus solus quam cum solus)⁹. Ο Καρθουσιανός μοναχός, που πράγματι ζει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του απομονωμένος και αποκλεισμένος στο κελί του, σύμφωνα με τη διδασκαλία του αγίου Πατρός του, πρέπει λοιπόν σταδιακά να αποκτά, με την εμπειρία του στην ερημιά, την χαρμόσυνη βεβαιότητα ότι δεν είναι, ούτε μπορεί να είναι, πραγματικά μόνος του, αφού ο Θεός, ο πανταχού παρών και τα πάντα πληρών, είναι πάντοτε δίπλα και μέσα του, και στην καρδιά της ερήμου τον καλεί συνεχώς στην οικειότητα της αγάπης του. Επιπλέον, ο ερημίτης μοναχός, στη βαθιά ησυχία όπου βρίσκεται μέσα στην έρημο, με τρόπο μυστικό αλλά πραγματικό, μπαίνει σε κοινωνία με όλους τους ανθρώπους, όπως λέει χαρακτηριστικά ο Ευάγγριος ο Ποντικός στα *Κεφάλαια περί προσευχής*: «Μοναχός είναι εκείνος που είναι απ' όλους χωρισμένος, και όμως με όλους ενωμένος»¹⁰ — μια φράση που μπορούμε εύκολα και νόμιμα να χρησιμοποιήσουμε και για τον Καρθουσιανό μοναχό, για να περιγράψουμε συνοπτικά τη θέση του μέσα στον κόσμο. Εξάλλου η ίδια φράση αναφέρεται σιωπηλά στα σημερινά ισχύοντα *Καταστατικά του Καρθουσιανού Τάγματος*, στο κεφάλαιο που αφορά ακριβώς τον ρόλο των Καρθουσιανών μοναχών μέσα στον χώρο της Εκκλησίας και του κόσμου: «Αν προσκολ-

9. Cicero, *De officiis* (*Περί καθηκόντων*) 3, 1.

10. Ευάγγριος Ποντικός, *Κεφάλαια περί προσευχής* 124 (πβ. Φιλοκαλία, τόμος Α').

λώμαστε πραγματικά στον Θεό, δεν κλεινόμεστε στον εαυτό μας, αλλά αντίθετα ο νους μας ανοίγεται και η καρδιά μας διευρύνεται, έτσι ώστε να μπορέσει να αγκαλιάσει ολόκληρο το σύμπαν και το σωτήριο μυστήριο του Χριστού. Απ' όλους χωρισμένοι, είμαστε ενωμένοι με όλους (ab omnibus segregati, omnibus unimur), για να παραστήσουμε μπροστά στον ζωντανό Θεό στο όνομα όλων... Ο μοναχός δεν επέλεξε την ερημιά για τον εαυτό του, αλλά επειδή μέσα της βλέπει έναν εξαιρετικό τρόπο για να επιτύχει μια μεγαλύτερη ένωση με τον Θεό και με όλους τους ανθρώπους).¹¹

Μια τέτοια εμπειρία της «ερήμου», αν και σήμερα μπορεί να φανεί σε πολλούς ανεπίκαιρη, και παρόλο που μένει ως επί το πλείστον μυστική και αποκρυμμένη από τα μάτια του κόσμου, δεν είναι ένας αποκλειστικός θησαυρός και προνόμιο των μοναχών και των ερημιτών, αλλά περιέχει ένα χαρμόσυνο και παρηγορητικό μήνυμα για όλους τους ανθρώπους, κυρίως γι' αυτούς που, χωρίς να το έχουν επιλέξει, ζουν στη μοναξιά — με τις διάφορες διαστάσεις που αυτή η λέξη μπορεί να έχει σήμερα. Η ερημιτική ζωή πράγματι μας αποκαλύπτει ότι ο Θεός μας, σαν ζωντανό και αγαπών πρόσωπο, και όχι σαν αφηρημένη θεότητα, αγαπάει τον καθέναν από μας με απέραντο και ξεχωριστό τρόπο, και όσο κι αν απομονωμένοι ή εγκαταλειμμένοι μπορεί να είμαστε ή να νιώθουμε σ' αυτήν τη γη, αυτός βρίσκεται πάντοτε δίπλα μας και έχει τη δύναμη να γεμίζει την καρδιά μας.¹² Αυτό μπορεί είναι ένα καλό και εκπληκτικό μή-

11. *Καταστατικά του Καρθουσιανού Τάγματος* (Statuta Ordinis Cartusiensis) 34, 2. Το κείμενο ολόκληρο είναι διαθέσιμο στην εξής ιστοσελίδα: <http://www.kartuzija-pleterje.si/text/Statuta.pdf>.

12. Είναι αρκετά σημαντικό ότι ο μεγάλος εκκλησιαστικός συγγραφέας Γουλιέλμος του Saint Thierry († 1148), γράφοντας στην Καρθουσιανή

νυμα για όλους τους απογοητευμένους και λυπημένους συγκαίρι-
νους μας ανθρώπους, αφού, όπως είπε κάποτε ο μεγάλος άγ-
γλος συγγραφέας C. S. Lewis, «είναι πάντα σοκαριστικό να ανα-
καλύπτουμε ζωή εκεί που νομίζαμε ότι ήμασταν μόνοι μας».

Στο τέλος αυτής της εισαγωγής, μπορούμε να αναφέρουμε μια
σημαντική μαρτυρία που βρήκαμε σε μια πρόσφατη βιογραφία
του μακαριστού π. André Louf, καθηγουμένου της Τραπιστι-
κής Μονής του Mont des Cats (Γαλλία). Ο π. André μας διηγεί-
ται ότι τον Αύγουστο του 1968 τρεις ορθόδοξοι αρχιμανδρίτες
από την Ελλάδα, με οδηγό τον μακαριστό π. Ηλία Μαστρο-
γιαννόπουλο (1919-2020), ήρθαν στη Γαλλία για να επισκε-
φτούν μερικά Ρωμαιοκαθολικά μοναστήρια. Ο ίδιος ο π. André
σαν φιλορθόδοξος που ήταν, γνωστός σε κάποιους απ' αυτούς,
τους ξενάγησε προσωπικά για μερικές μέρες. Μεταξύ των άλ-
λων μοναστηριών, η μικρή ομάδα επισκέφτηκε και το Καρθου-
σιανό μοναστήρι του Sélignac, με το οποίο ο π. André είχε
πνευματικό δεσμό, και η επίσκεψη έγινε πραγματικά μια απο-

αδελφότητα του Mont-Dieu την περίφημή του *Χρυσή επιστολή* (Epistola aurea), ενώ σε μια παράγραφο αναφέρει την παραπάνω αρχαία παροι-
μιακή φράση, σε σχέση με τον βίο των Καρθουσιανών μοναχών στο κελί
(§30: «Πράγματι, εκείνοι που έχουν τον Θεό ως σύντροφό τους, δεν είναι
ποτέ λιγότερο μόνοι παρά όταν είναι μόνοι...»), σε άλλο χωρίο του ίδιου
έργου, όμως, μιλώντας άμεσα στον κάθε μοναχό, προσθέτει: «Δεν θέλω
να πιστεύεις ότι ο ήλιος, που ρίχνει φως σε όλους, λάμπει μόνο στο κελί
σου, ότι υπάρχει ειρήνη μόνο στο σπίτι σου, και ότι η χάρη του Θεού
ενεργεί μόνο στη συνείδησή σου. Μήπως ο Θεός ανήκει μόνο σ' αυτούς
που έχουν επιλέξει τη ζωή στην ερημιά; Καθόλου! Ανήκει σε όλους.
Πραγματικά ο Θεός νιώθει έλεος για όλους και δεν μισεί κανένα από τα
πλάσματα που ο ίδιος έχει δημιουργήσει...» (§20).

κάλυψη για τους τρεις Έλληνες αρχιμανδρίτες. Πράγματι, όχι μόνο θαύμασαν την υπέροχη γνώση της Ανατολικής πατερικής παράδοσης που διαπίστωσαν στον Καρθουσιανό ηγούμενο, αλλά κυρίως εντυπωσιάστηκαν από τη βαθιά ησυχαστική ατμόσφαιρα του μοναστηριού και από τη μεγάλη ομοιότητα (στο πνεύμα, βέβαια, και όχι στις επιφανειακές φόρμες) με τον ορθόδοξο μοναχισμό, έτσι ώστε ένας από τους τρεις, φεύγοντας από το μοναστήρι είπε τα εξής χαρακτηριστικά λόγια στον π. André, σύμφωνα με τη μαρτυρία του ίδιου του π. André: «Να λοιπόν, πάτερ μου, που στη Δύση ανακάλυψα μια γωνιά ορθοδοξίας!» (Voici mon père qu'en Occident, j'ai découvert un coin d'orthodoxie!)¹³

13. Βλ. το βιβλίο του Ch. Wright, *Le chemin du cœur – L'expérience spirituelle d'André Louf*, Paris 2017, σ. 209.